

52 10076

Голас Радзімы

№ 1 (1883)
3 студзеня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Мінск — сталіца Савецкай Беларусі. У пасляваенныя гады горад паўстаў з руін і попелу, забудаваўся новымі мікрараёнамі, праз яго пралеглі шырокія вуліцы і праспекты. Адзін з іх — Партызанскі — на нашым здымку.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗАВЕРШАНА БУДАЎНІЦТВА
БУЙНОГА ЗАВОДА У ЖЛОБІНЕ

«Беларускі металургічны»
стар. 3

САВЕЦКІ ўРАД ДЗЕЙНІЧАЎ
У АДПАВЕДНАСЦІ З НОРМАМІ
МІЖНАРОДНАГА ПРАВА

«Так пачалося вызваленне
Восточнай Еўропы»
стар. 4

ПРА АўТАРА АДНАГО З БУКВАРОЎ

«Рэкі пачынаюцца з крыніц»
стар. 6

падзеі • людзі • факты

Аўтаматычная станцыя «Вега-2» на шляху да Венеры і Каметы Галей

3 ПАВЕДАМЛЕННЯ ТАСС

У аднаведнасці з праграмай даследавання касмічнай прасторы і планет Сонечнай сістэмы 21 снежня 1984 года ў Савецкім Саюзе ажыццёлены запуск аўтаматычнай міжпланетнай станцыі «Вега-2».

Станцыя «Вега-2» па канструкцыі і прызначэнню аналагічная станцыі «Вега-1», запуск якой ажыццёлены 15 снежня 1984 года.

Праграмай палёту прадугледжваецца правядзенне навуковых даследаванняў планеты Венера і каметы Галей. Спачатку станцыя «Вега-2» даставіць спускаемы апарат і аэрастатны зонд на Венеру, а затым яна будзе накіравана да каметы Галей. Запуск дзвюх аўтаматычных міжпланетных станцый дасць магчымасць павялічыць працягласць навуковых вымярэнняў характарыстык каметы Галей, а таксама даследаваць розныя раёны планеты Венера.

Навуковая інфармацыя са станцый будзе паступаць у Інстытут касмічных даследаванняў Акадэміі навук СССР для апрацоўкі і аналізу сумесна з удзельнікамі эксперыменту — спецыялістамі Аўстрыі, Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Францыі, ФРГ і Чэхаславакіі.

Станцыя «Вега-2», як і станцыя «Вега-1», дасягне наваколляў планеты Венеры ў сярэдзіне чэрвеня 1985 года і пройдзе паблізу каметы Галей ў сакавіку 1986 года.

Стварэнне і запуск касмічных апаратаў, прызначаных для выканання складанай, многастапавай навукова-тэхнічнай праграмы — паслядоўнага збліжэння з двума нябеснымі целамі, пасадкі на планету, вывучэння каметы з пралётнай траекторыі — з'яўляюцца новым дасягненнем савецкай навукі і тэхнікі, яркім сведчаннем высокай эфектыўнасці міжнароднага працоўніцтва ў мірным асваенні касмічнай прасторы.

ПЕРАДВЫБАРЧАЯ КАМПАНИЯ

НАРОД НАЗЫВАЕ ДАСТОЙНЫХ

24 лютага 1985 года ў нашай краіне адбудуцца выбары ў Вярхоўны Савет саюзных і аўтаномных рэспублік, у мясцовыя Саветы народных дэпутатаў.

У Вярхоўны Савет БССР будзе выбрана 485 дэпутатаў. Зараз ідзе перадвыбарчая кампанія. Працоўныя калектывы вылучаюць кандыдатаў у дэ-

путаты вышэйшага органа дзяржаўнай улады рэспублікі і мясцовых Саветаў. Выбаршчыкі называюць імёны лепшых прадстаўнікоў рабочага класа, калгаснага сялянства, народнай інтэлігенцыі.

Працоўнікі калгаса «Аснежыцкі» Пінскага раёна аднагалосна назвалі сваімі кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР кіраўніка Савецкай дзяржавы Канстанціна Усцінавіча Чарненку і старшыню калгаса «Аснежыцкі» Уладзіміра Ралько.

На многалюдным сходзе рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў і служачых Гомельскага хімічнага завода кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР вылучаны член Палітбюро ЦК КПСС, Старшыня Савета Міністраў СССР Мікалай Ціханавіч і апаратчык гэтага прадпрыемства Мікалай Лебедзеў.

Перадвыбарчая кампанія працягваецца.

КЛОПАТ АБ ЧАЛАВЕКУ

ЧАРГОВАЕ ЗНІЖЭННЕ ЦЭН

У нашай краіне адбылося чарговае, ужо пятае за апошнія два гады зніжэнне рознічных цен на тавары народнага спажывання. З 17 снежня зніжаны рознічныя цэны на некаторыя шарцыяныя тканіны — у сярэднім на 30 працэнтаў, на галаўныя ўборы, паліто і іншыя віды адзення з каракулю — у сярэднім на 15—25 працэнтаў, на некаторыя мадыфікацыі магнітафонаў — у сярэднім на 30—50 працэнтаў.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ЖУРНАЛІСТ З ФРАНЦЫІ

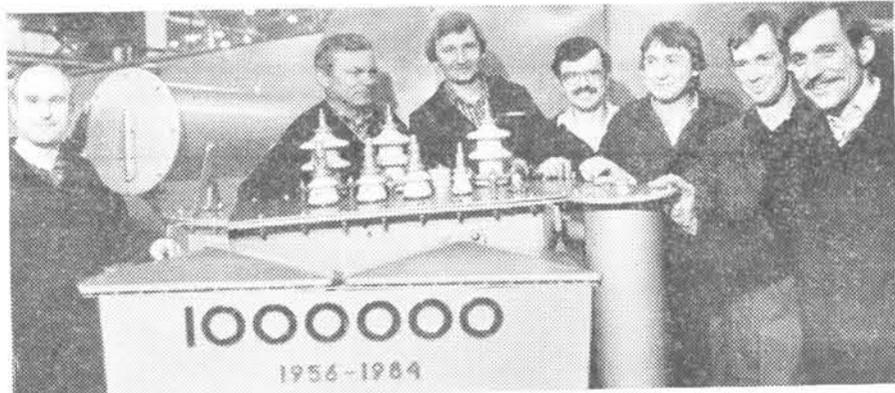
У Мінску пабываў журналіст з Францыі, галоўны рэдактар газеты «Эко дзю Сантр» Дамінік Фав'е.

Д. Фав'е ўпершыню ў нашай краіне. Яго цікавяць самыя розныя пытанні: роля і месца жанчын у жыцці савецкага грамадства, падрыхтоўка спецыялістаў для народнай гаспадаркі, гісторыя краіны і іншае.

Французскі журналіст пабываў на некаторых мінскіх прадпрыемствах, дзе гутарыў з рабочымі, наведваў палітэхнічны інстытут, сустрэўся з галоўным архітэктарам беларускай сталіцы Ю. Грыгор'евым. Госцю таксама была прапанавана шырокая культурная праграма.

Пасля вяртання дадому Д. Фав'е мае намер апублікаваць серыю артыкулаў, якія раскажуць пра гісторыю і сённяшні дзень беларускага народа.

ЮБІЛЕЙНЫ ТРАНСФАРМАТАР

Вырабы Мінскага электратэхнічнага завода імя Казлова экспартуюцца ў многія краіны свету. Напярэдадні Новага года прадпрыемства выпусціла мільённы трансфарматар. Юбіляр адпраўлены вытворчаму аб'яднанню «Беларуськаліл». НА ЗДЫМКУ: брыгада слесараў-зборшчыкаў, якая сабрала мільённы трансфарматар.

АУТАМАТЫЗАЦЫЯ

ПА ПРАГРАМЕ «АСК — ТРАНСПАРТ»

Эканоміць паліва аўтатранспартным прадпрыемствам Дзяржкамсельгастэхнікі Беларусі дапамагае камп'ютэр. Укараненне аўтаматызаваных сістэм, якія вядуць строгі ўлік і аналіз расхода гаручага, завяршылі раённыя аб'яднанні Магілёўскай вобласці. Электронны «дыспетчар» значна скараціў халастыя прабегі аўтамабіляў, вызваліў цэлы штат супрацоўнікаў.

Цяпер пуцявыя лісты і таварна-транспартныя накладныя паступаюць у інфармацыйна-вылічальныя цэнтры. ЭВМ падлічвае прабег кожнай машыны з грузам і без грузу, расход паліва, час знаходжання ў рэйсе.

Апрацоўка дакументацыі з дапамогай электронікі — першы этап ажыццяўлення праграмы «АСК — транспарт». Навінка дазволіла больш поўна выкарыстоўваць грузападымальнасць тэхнікі, выключыла звышпланавыя прастоі, павысіла выпрацоўку на кожны аўтамабіль. У выніку скараціліся расходы гаруча-змазачных матэрыялаў.

Завяршаючым этапам праграмы стане стварэнне раённых і абласных цэнтраў кіравання сельскагаспадарчымі перавозкамі. Камп'ютэр возьме на сябе планаванне: разлічыць аптымальныя аб'ёмы розных грузаў, складзе дакладныя карты рабочых маршрутаў і графікі перавозак. Умелая каардынацыя транспартнай службы паскорыць дастаўку сельскагаспадарчай прадукцыі, угнаенняў, камбікармоў, запчастак і будаўнічых матэрыялаў.

АЙЧЫННАЯ МАРКА

У МАСАВУЮ ВЫТВОРЧАСЦЬ

У жыцці беларускіх трактарабудавнікоў адбылася важная падзея — на галоўным канвееры сабраны першы трактар «МТЗ-100».

Новая машына здольна павысіць прадукцыйнасць працы на розных відах сельскагаспадарчых работ. У гэтым трактары выкарыстаны такія прагрэсіўныя рашэнні, як каробка перадач з пераключэннем над нагрузкай, удаканаленая сістэма рэгулявання глыбіні апрацоўкі глебы, сістэма гідраўлічнага адбору магутнасці.

«МТЗ-100» вызначаецца павышанай энергааснашчанасцю. Даўгавечнасць новай машыны на першым этапе даведзена да 10 тысяч гадзін. Паводле сваіх тэхніко-эканамічных даных гэтая мадэль знаходзіцца на ўзроўні лепшых замежных аналагаў.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

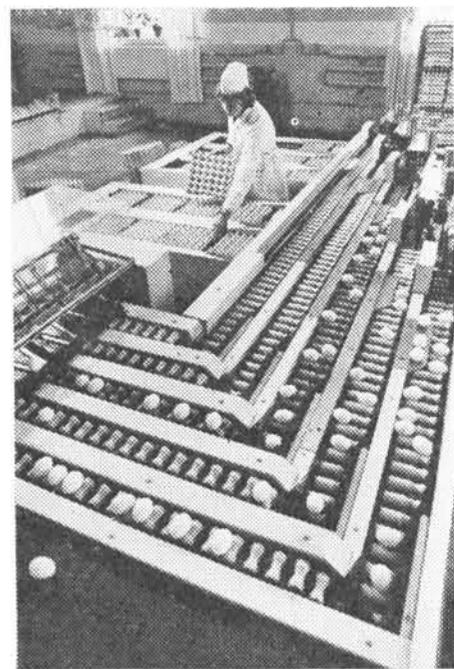
ПАСЁЛКІ ДЛЯ МЕЛІЯРАТАРАЎ

Новая вуліца паявілася ў вёсцы Сігневічы Бярозаўскага раёна, дзе размяшчаецца цэнтральная сядзіба адной з перасовачных калон трэста «Брэстводбуд». На месца раней, чым прадугледжвалася планам, пабудаваны шматпавярховы дом. У пасёлку каля 200 кватэр з усімі бытавымі выгодамі, гасцініца, клуб, сталовая, гандлёвы цэнтр, дзіцячы сад-яслі.

Яшчэ некалькі гадоў назад гэта глыбінная палеская вёска лічылася малаперспектыўнай. Другое жыццё атрымала яна пасля пачатку шырока-

маштабных меліярацыйных работ. На тэрыторыі Брэсцкай, Гомельскай, Мінскай і Бранскай абласцей, дзе вядзецца асушэнне, створаны гарадкі меліяратараў — цэнтральныя сядзібы перасовачных механізаваных калон. Паспяховаму іх развіццю дапамагае ўласная база будаўнічай індустрыі. Цяпер у пасёлках меліяратараў і новых саўгасах узводзяцца катэджы сядзібнага тыпу з усімі надворнымі пабудовамі. Многа ўвагі ўдзяляецца развіццю прадпрыемстваў службы быту, будаўніцтву магазінаў, сталовых. Ва ўсіх гарадках пабудаваны тыпавыя будынкі дзіцячых садоў-ясляў. На палівах станах абсталёўваюцца буфеты, кухні.

ДА НАШАГА СТАЛА

Мінская птушкафабрыка імя Крупскай — буйнейшая ў сваёй галіне. Летась яна паставіла ў гандлёвую сетку беларускай сталіцы больш за 150 мільёнаў яек. НА ЗДЫМКУ: адна з лепшых сартавальніц фабрыкі Алена ЖУРАЎСКАЯ.

ГЕРАІЧНЫ ЛЕТАПІС

ПАРТЫЗАНСКІ МЕМАРЫЯЛ

Маладыя энтузіясты Мінскага аўтамабільнага завода завяршылі стварэнне паблізу вёскі Сутокі, што ў Смалевіцкім раёне, памятнага мемарыяла ў гонар партызанскага атрада імя Кутузава, які базіраваўся ў тутэйшым лесе ў 1942—1944 гадах.

На гэтым месцы фашысты спалілі вёску Мыльніца разам з яе жыхарамі. Тады ж партызаны побач з паялішчам разбілі лагер, каб помсціць ворагам за смерць савецкіх людзей.

Былыя партызаны — частыя госці маладых завадчан. На адной з такіх сустрэч і нарадзілася ідэя аднавіць партызанскі лагер. Ветэраны ахвотна дзяліліся з моладдзю сваімі ўспамінамі, а тыя па іх расказах склалі чарцяжы, зрабілі макеты зямлянак. Амаль два гады маладзёжны працоўны дэсант будаваў у бары стаянку лясных салдат, прыводзіў у парадак партызанскія могілкі, масціў сюды дарогу.

Урачыстае адкрыццё мемарыяла адбудзецца ў дзень святкавання 40-годдзя Вялікай Перамогі.

АНЦЫІ ГРАМАДСКАСЦІ

Падрыхтоўцы да 40-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне і задачам прыхільнікаў міру ў барацьбе за ліквідацыю пагрозы тэрмаядзернай катастрофы быў прысвечаны аб'яднаны пленум Беларускага камітэта абароны міру і рэспубліканскага аддзялення Савецкага фонду міру, які адбыўся ў Мінску.

Аб актыўнай дзейнасці працоўных Беларусі ў барацьбе за мір, аб росце добраахвотных узносаў у Савецкі фонд міру гаварылі выступіўшыя на аб'яднаным пленуме старшыня мінскай секцыі Савецкага камітэта ветэранаў вайны В. Сінчэлін, заслужаная настаўніца БССР магіляўчанка М. Базылева, дацэнт Белдзяржуніверсітэта імя У. І. Леніна А. Сямёнава, намеснік старшыні Беларускага аддзялення Савецкага камітэта «Урачы за прадхіленне ядзернай вайны» В. Астапенка і іншыя.

НА ЗДЫМКУ: у час работы пленума.

ГЭТА БЫЛО СУМЛЕННАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

БЕЛАРУСКІ МЕТАЛУРГІЧНЫ

«Наша сумесная будоўля — сведчанне таго, што працоўныя заўсёды і ва ўсім могуць знайсці агульную мову, жыць у міры і дружбе. Мы спадзяемся, што ў ваш час будуцца словы, якія раз'ядноўваюць народы. Застануцца словы, якія аб'ядноўваюць людзей!» Гэтыя радкі ўзяты з ліста да патомкаў, які быў закладзены ў падмурак Беларускага металургічнага завода.

Так, у нашай рэспубліцы з'явілася новая галіна прамысловасці — металургія. Непадальск ад горада Жлобіна, што ў Гомельскай вобласці, у адпаведнасці з дырэктывамі XXVI з'езда КПСС узведзены першы ў Беларусі металургічны завод. Збудаваны ён пры цесным супрацоўніцтве савецкіх арганізацый з аўстрыйскім дзяржаўным канцэрнам «Фэст-Альпіне» і пры ўдзеле італьянскай фірмы «Даніэле».

А ці мэтазгодна было будаваць у Беларусі металургічны завод, калі яна не мае ўласнай руды? — можа заўважыць чытач. Што да руды, дык на тэрыторыі нашай рэспублікі ёсць і яна, праўда, паклады гэтыя беднаватыя, у іх нізкі працэнт утрымання жалеза, таму распрацоўваюць іх зараз, калі ў краіне ёсць значна багацейшыя радовішчы, эканамічна нявыгадна. Хаця, варта адзначыць, у Заходняй Еўропе падобныя паклады руд ужо даўно выкарыстоўваюцца.

Але Беларускаму металургічнаму жалезнай руды не патрэбна. У якасці сыравіны ён «спажывае» металалом. Штогод прамысловая перапрацоўка металу ў Беларусі дае два мільёны тон адходаў, якія раней даводзілася транспартаваць за тысячы кіламетраў на металургічныя заводы іншых рэспублік. Цяпер жа металалом будзе перапрацоўвацца на месцы. Спецыялісты разлічылі, што, нават павялічыўшы ў будучыні сваю магутнасць, завод у Жлобіне не сутыкнецца з праблемамі недахопу сыравіны.

Думаю, чытач разумее, наколькі патрэбна Беларусі, рэспубліцы з высокаразвітой прамысловасцю, уласная металургія. Цяпер штогод наша індустрыя будзе атрымліваць са Жлобіна, па-першае, 500 тысяч тон гатовага пракату, у сартыменце якога — круг, квадрат, шасціграннік, вугалок і іншыя дэфіцытныя вырабы, якія дагэтуль завозіліся з іншых саюзных рэспублік, па-другое, 200 тысяч тон таварнай літай загатоўкі. А ўсяго пракатны цэх завода атрымае звыш 700 тысяч тон вадкай сталі ў год.

У тэхнічных адносінах гэтае прадпрыемства ўнікальнае. Электраплавільны і пракатны цэхі поўнасцю механізаваны і аўтаматызаваны, найноўшая тэхналогія забяспечвае абсалютную чысціню

акаляючага асяроддзя, што, згадзіцеся, вельмі важна.

Зразумела, што такой сучаснай вытворчасці патрэбны і спецыялісты з высокай кваліфікацыяй. У Беларусі, натуральна, іх не было. Таму па просьбе адміністрацыі завода ў Жлобін прыехалі жыць і працаваць вопытныя металургі з Магнітагорска, Данецка, Караганды, Чэлібінска, Запарожжа, Кемерава, Новакузнецка... Але ўсё ж большасць рабочага калектыву складаюць мясцовыя кадры, якія атрымалі адпаведную падрыхтоўку на лепшых прадпрыемствах краіны. А дырэктарам завода стаў Дзержант Акапаў. Сваю кар'еру ён пачынаў падручным сталявара на Кузнецкім металургічным камбінаце, потым працаваў сталявара, майстрам мартэнаўскага цеха... Мае дыплومی аб сканчэнні дзвюх вышэйшых навучальных устаноў па металургічным і эканамічным профілях.

Разам з узвядзеннем завода будаваліся і гарадок для рабочых. Тут ужо збудзена ў эксплуатацыю восем дамоў з жыллой плошчай звыш 50 тысяч квадратных метраў, паліклініка, сярэдняя школа, дзіцячы сад. Сёлета будучы збудаваны ўніверсам, пральня, прафілакторый. Гатовы ўжо праекты балыйцы, Дома культуры.

Наколькі хутка ідзе будаўніцтва ў Жлобіне, яскрава сведчыць тэрмін, за які быў узведзены сам завод. Яго пусцілі праз два гады пасля закладкі ў падмурак той капсулы са зваротам да патомкаў. Замежныя і савецкія спецыялісты называюць гэты тэрмін сусветным рэкордам. Старшыня праўлення аўстрыйскага канцэрна «Фэст-Альпіне» Херыберт Апфальтэр лічыць, што поспех агульнай справы забяспечыла добрае супрацоўніцтва партнёраў, безумоўнае захаванне ўзаемных інтарэсаў.

Дарэчы, канцэрн «Фэст-Альпіне» ў якасці кампаньёнаў прыцягнуў да будаўніцтва завода ў Жлобіне дзесятакі буйных фірм іншых дзяржаў Еўропы. Савецкі заказ

даў магчымасць заняць тысячы замежных спецыялістаў і рабочых. Гэта быў самы буйны аб'ект супрацоўніцтва СССР і Аўстрыі ў галіне чорнай металургіі.

На ўрачысты пуск Беларускага металургічнага завода ў Жлобіне спецыяльна прыбылі Федэральны канцлер Аўстрыйскай Рэспублікі Фрэд Зінавац і Старшыня Савета Міністраў БССР Уладзімір Бровікаў.

У інтэрв'ю журналістам Фрэд Зінавац сказаў: «Мы паказалі ў Жлобіне візітную картку аўстрыйскай прамысловасці, уменне аўстрыйскіх інжынераў, працавітасць аўстрыйскіх рабочых і служачых. Пры рэалізацыі такіх праектаў адбываецца ўзаемнае спазнанне. Аўстрыйскія інжынеры і рабочыя даведаліся тут многае з таго, што не ведалі раней. І, наадварот, савецкія рабочыя даведаліся многае для сябе пра аўстрыйцаў». Буйнамаштабны праект, ажыццэўлены ў Жлобіне, Фрэд Зінавац назваў яскравым прыкладам не толькі ўзаемавыгаднага, але і сумленага супрацоўніцтва. Канцлер выказаўся за далейшае развіццё аўстрыйска-савецкіх адносін, якія могуць ахопліваць амаль усе галіны эканомікі. Гаворачы пра іх палітычнае значэнне, ён падкрэсліў, што дзелавое супрацоўніцтва краін з розным грамадскім ладам і эканамічнымі сістэмамі з'яўляецца «слушным і важным» шляхам у сучасны складаны перыяд міжнароднай палітыкі.

Перыяд сапраўды вельмі складаны. Але мы верым, што надзея, выказаная савецкімі і аўстрыйскімі рабочымі ў лісце да патомкаў, спраўдзіцца. Што забудуцца словы, якія раз'ядноўваюць народы. Застануцца словы, якія аб'ядноўваюць людзей!..

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

НА ЗДЫМКУ: федэральны канцлер Фрэд ЗІНАВАЦ і старшыня Савета Міністраў БССР Уладзімір БРОВІКАЎ пераразаюць стужку пры ўрачыстым уводзе ў дзеянне Беларускага металургічнага завода.

ПІНА ВЯРТАЕЦА ДА ЯСЕЛЬДЫ

Зноў, як раней, рака Піна будзе ўпадаць у Ясельду, а не ў Прыпяць.

Не многа на зямным шары рэк, якія пасля зліцця разыходзяцца і далей ідуць кожная сваім шляхам. Адна з іх, беларуская рака Піна, у межах горада, які носіць яе імя, зліваецца з Прыпяццю. Раней, праيشоўшы разам усёю пару соцень метраў, яна раз'ядноўвалася і накіроўвалася да Ясельды. Пасля вайны Піне прыйшлося змяніць сваё вусце. Рачны флот папоўніўся суднамі павы-

шанай танжнасці з больш глыбокай асадкай. Але тэхніцы таго часу не пад сілу было паглыбіць дно Дняпроўска-Бугскага канала. Таму прыйшлося падымаць узровень вады: Піну ніжэй Пінска перагарадзілі земляной дамбаў. Так яна стала ўпадаць у Прыпяць.

Адрэзаны пятнацікіламетровы ўчастак ракі, якая працякала па забалочанай мясцовасці, пачаў хутка зарастаць чаротам. Каб захаванне адзінае ў Беларусі раз'яднанне

пасля зліцця рэк, а таксама ўнікальны гідраландшафт, вырашана вярнуць Піне старое рэчышча і вусце.

Распрацаваны праект «рэстаўрацыі» ракі. Будучай вясной у дамбе пабудуюць шлюз, праз які пойдзе асноўная частка яе сцёку. Хуткае цячэнне расчысціць старое рэчышча, амалодзіць нерасцілішчы, плаўні, як і ў ранейшыя часы, напоўняцца галасамі птушак. У міжрэччы Піны і Ясельды ствараецца падсобная гаспадарка Галоўпалссевадбуда.

ЗА ВОКНАМІ машыны мільгаюць пералескі, лугі, шырокія калгасныя палаткі. А вось і вёска Дастоева. Узедзем з боку Моладава. У вячэрнім паўзмроку прапльваюць агні двухпавярховых дамоў. У адных жыўць калгаснікі, у тых, што справа, — школа, Дом культуры, праўленне калгаса «Чырвоная звязда», дзіцячы сад, магазін, сталовая... Сапраўдны добраўпарадкаваны гарадок.

Такім Дастоева паўстае перад вачыма сучаснікаў. Але вёска мае цікавую і даўнюю гісторыю. Каб пазнаёміцца з ёю, давайце зазірнем у літаратурна-краязнаўчы музей, які вось ужо некалькі год існуе ў мясцовай сярэдняй школе. Музей, як і школа, носіць імя вядомага рускага пісьменніка Ф. Дастаеўскага. Ён стаў вынікам амаль 20-гадовай пошукавай працы настаўнікаў, вучняў і жыхароў вёскі. Па крупінках збіралі яны матэрыял аб гісторыі роднага краю, рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцый бацькоў і дзядоў, жыцці і творчасці Дастаеўскага. Запісвалі ўспаміны старажылаў, вывучалі архіўныя дакументы, вялі працяглы перапіску з нашчадкамі вялікага рускага пісьменніка.

Музейныя экспанаты расказваюць... Калісьці вёска ўваходзіла ў склад Пінскага княства, у архіўных документах згадваецца з 1452 года. Ну а чаму Дастоева? Наконт назвы вёскі існуюць дзве легенды. Адна з іх, здаецца, пацверджана дакументамі, што маюцца ў экспазіцыі, археалагічнымі знаходкамі. Згодна ім, пасяленне ўзнікла на старажытным шляху з Пінска ў Вільню. А назва пайшла ад слоў «стойбішча», «стоева» (Куды едзеш? Да стоева, да стойбішча). Яшчэ гавораць, што калісьці ў даўніну князь Сы-

ШКОЛЬНЫ МУЗЕЙ РАСКАЗВАЕ

У ДАСТОЕВЕ ЛЮДЗІ ДАСТОЙНЫЯ

мон Пінскі ператварыў вёску ў сваю рэзідэнцыю. Сяліў тут людзей найбольш блізкіх да сябе, «дастойных».

Далейшая гісторыя пасялення цесна звязана з родам выдатнага рускага пісьменніка Ф. Дастаеўскага. У 1506 годзе яно было набыта дваранінам Данілам Рцішчавым. Сыны яго Іван і Сымон затым атрымалі прозвішча Дастаеўскія. Адсюль і цягнуцца знамяміты род. Аб гэтым сведчаць і словы з ліста жонкі пісьменніка Ганны Дастаеўскай. Ён датаваны 1897 годам: «Мой нябожчык муж Фёдар Міхайлавіч Дастаеўскі шмат разоў гаварыў мне, што яго род паходзіць з Літвы ад Пінскага маршалка Дастаеўскага, які быў выбраны ў сейм у 1598 годзе».

Не выпадкова ў музеі сабраны багаты матэрыял пра славу таго пісьменніка. Тут яго творы розных гадоў выдання, на розных мовах, шматлікія гістарычныя звесткі. Радаслоўнае дрэва знамямітай сям'і пераканаўча сведчыць аб прыналежнасці яго карэнняў да Беларускага Палесся. Прыцягвае ўвагу дыярама сядзібы Дастаеўскіх. Яна выканана на аснове дакладных гістарычных дакументаў, знойдзеных у Львоўскім дзяржаўным гістарычным архіве.

Школьны музей стаў важным фактарам вывучэння дзецкімі гісторыі роднага краю не толькі па падручніках, словах настаўнікаў, але і праз гісторыю роднай вёскі, праз лёсы сваіх продкаў. Знаёмыя з дзяцінства назвы навакольных вёсак набываюць канкрэтныя гістарычныя змест. Вывучаючы гісторыю народнага паўстання пад кіраўніцтвам Севярына Налівайкі, вучні раптам даведваюцца, што яно цесна звязана з Дастоевам. У сярэдзіне XVI стагоддзя ля вёскі адбыўся зацятый бой паўстанцаў з войскамі. Многія яго ўдзельнікі загінулі і пахаваны непадальку. Могілікі так і называюцца — Казацкія.

У музеі ёсць рэліквіі, якія расказваюць пра вайну 1812 года. Тут праходзілі і паўстанцы легендарнага Кастуся Каліноўскага. Рэвалюцыйны 1905 год рэжам адгукнуўся і ў нас, на Палессі. Узбунтаваліся сяляне вёскі Красіеўка (Смярдзьяча). Яны выступілі супраць прыгнёту мясцовага памешчыка Сямшчэка. На ўроках, прысвечаных тэме барацьбы за ўстанавленне Савецкай улады, у якасці яркай ілюстрацыі настаўнікі выкарыстоўваюць матэрыял пра свайго земляка, дастоеўца Івана Кухарчука. Ён быў удзельнікам Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. А кавалер ордэна Чырвонага Сцяга Сямён Крапчук змагаўся за народную ўладу ў гады грамадзянскай вайны.

Яно і зразумела: чым бліжэй да нашага часу, экспанаты музея багацейшыя, расказваюць больш даказна, называюць цяпер ужо канкрэтныя людзей, імёны, даты, падзеі. Асабліва багатая экспазіцыя, прысвечаная ўдзелу дастоеўцаў у Вялікай Айчыннай вайне. Тут не толькі ўспаміны ветэранаў. На стэндах імёны ўсіх 190 жыхароў вёскі, якія пайшлі на фронт. Памяць назаўсёды зберагае імёны тых, хто не вярнуўся, аддаў сваё жыццё за свабоду народа. Іх нямала. На стэндзе амаль 90 прозвішчаў. У вёсцы жыўць іх унукі, дзеці, баявыя сябры. Іх расказы — сапраўдная школа мужнасці і патрыятызму для юнага пакалення.

Ля гэтага стэнда нельга не спыніцца. ...Непадальку ад Дастоева (выйдзеш на плошчу — відаць) ёсць вёска Застружжа. У час вайны, 2 лістапада 1942 года, там было вяселле, а 3 лістапада вёска аказалася ў акружэнні карнікаў. 97 ні ў чым не вінаватых жыхароў былі расстрэляны. У іх ліку — малады і маладая...

Нядаўна ў Дастоева прыезджала дачка Марыі Чут. Яе цёпла сустрэлі, паказалі музей, вёску і месца, дзе загінула яе маці-партызанка.

Здарылася ўсё 3 красавіка 1944 года. Праз вёску праходзіў невялікі атрад партызан. Фашысты даведаліся пра гэта і атакавалі яго. Сілы былі няроўныя. Партызаны вырашылі адступіць. Іх прыкрывалі некалькі байцоў. Яны аказалі ворагу жорсткае супраціўленне. Адзін за адным гінулі адважныя партызаны. Да апошняга патрона адстрэльвалася, касіла карнікаў з кулямёта, устаноўленага на званіцы, маладая партызанка. Калі ж усе патроны скончыліся, жанчына кінулася ў калодзеж. Яна вырашыла лепш памёрці, чым трапіць у рукі фашыстаў.

Дастоеўскія школьнікі пад кіраўніцтвам былога партызана настаўніка М. Кухарчука доўга шукалі звесткі пра гераічную партыётку. Яны ведалі толькі яе імя — Марыя. Пасля шматгадовых пошукаў высветлілі прозвішча, знайшлі сваякоў, а таксама адрасы астатніх сямі партызан, што загінулі ў той дзень у Дастоеве.

...У той выхадны дзень, калі я быў у Дастоеве, вёска гуляла вяселле. Пасля ўрачыстай рэгістрацыі шлюбам маладыя прыйшлі ў музей (гэта ўжо традыцыя), каб аддаць даніну памяці гісторыі, загінуўшым за незалежнасць Радзімы землякам. І, вядома, тым маладому і маладой з Застружжа, што былі расстрэляны трагічным днём 3 лістапада 1942 года.

Васіль ЖУШМА.

ВІНШУЮЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Дарагія сябры!
Сардэчна віншую калектыў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» з надыходзячым Новым годам!
Жадаю вам добрага здароўя, шчасця, поспехаў у вашай высакароднай працы!

Іван ЧОПЧЫЦ.

ЗША.

Паважаная рэдакцыя газеты «Голас Радзімы»!
Шчыра дзякуем вам за дасылку газеты і брашур, якія атрымліваем рэгулярна.

Віншваем вас з Новым, 1985 годам! Жадаем здароўя і поспехаў ва ўсіх вашых справах.

Віця і Янка ДУБЧОНКІ.

Англія.

Ад усяго сэрца віншую супрацоўнікаў рэдакцыі з надыходзячым Новым, 1985 годам!

Няхай ён будзе для ўсіх людзей радасным, прынясе здароўе і шчасце! Вельмі ганаруся поспехамі нашай Радзімы. Жадаю ёй новых вялікіх дасягненняў і мірнага неба. Мір павінен перамагчы на нашай планеце.

Юрый РАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

Дарагія сябры!
Прыміце ад нас самую лепшую пажаданні ў 1985 годзе. Зычым вам новых поспехаў у працы і жыцці! Прайшоў яшчэ адзін год. Што прынясе нам новы! Гэты год быў цяжкім, неспакойным, як і папярэдні. Чалавецтва змагаецца за мір, за само жыццё, якое ў некаторых краінах ужо цяпер нічога не вартае. Але пакуль чалавек жыве, ён спадзяецца на лепшае. Спадзяёмся і мы, што новы год прынясе ўсім нам перамены да лепшага.

Вераніка і Яфім БОГАРТЫ.

ЗША.

Прыміце ад мяне асабіста і ад усіх суайчыннікаў у Буэнас-Айрэсе сардэчныя віншаванні з Новым, 1985 годам!

Жадаем усім членам вашага калектыву, вашым блізкім моцнага здароўя, дабрабыту, поспехаў ва ўсіх справах і, самае галоўнае, міру ва ўсім свеце!

Уладзіслаў ГАЙЛЕВІЧ.

Аргенціна.

Дарагія сябры, суайчыннікі, супрацоўнікі газеты «Голас Радзімы»!

Шлю вам з далёкай Амерыкі гарачае прывітанне і самую найлепшую пажаданні ў новым, 1985 годзе.

Будзьце здаровыя, шчаслівыя, вясёлыя. І няхай заўсёды будзе чыстае мірнае неба над вашай краінай!

Вера КЛАЦКО.

ЗША.

Паважаныя таварышы з рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Ад усяго сэрца мы віншваем вас з Новым годам!

Жадаем вам моцнага здароўя, радасці, шчасця, новых поспехаў у рабоце! Нашай Радзіме жадаем працітанна, поспехаў і вечнага міру на ўсёй планеце!

У навагодняе свята мы паднімем бакалы за ваша здароўе і за нашу любімую Радзіму — Беларусь.

Надзежда ГАЛІЁНКА.

Галандыя.

Віншую ўсіх супрацоўнікаў газеты «Голас Радзімы» з Новым, 1985 годам!

Карыстаючыся выпадкам, хачу выказаць мае самую шчырыя пажаданні. Няхай для ўсіх вас гэты год будзе радасным і шчаслівым! Няхай усім заўсёды спадарожнічае ўдача!

Надзея ГАЙЧУК.

Канада.

Дарагія сябры!
Рускае культурнае таварыства «Мір» горада Мангейма — ФРГ віншуе Прэзідыум таварыства «Радзіма», рэдакцыю газеты «Голас Радзімы», а таксама ўсіх суайчыннікаў на Радзіме і за мяжой з надыходзячым Новым, 1985 годам! Жадаем усім добрага здароўя, шчасця і радасці. Мы цвёрда ўпэўнены, што цяжары розум пераможа вар'яцтва вайны і імкненне нашай Радзімы да міру будзе пучыводным знакам у перагаворах аб раззбраенні і змяншэнні ядзернай небяспекі на зямлі.

Касум ВАЛІЕУ.

ФРГ.

Паўлюк ПРАНУЗА

За акном весяліцца завея,
Снег бялюткі мяце і мяце.
Школьны бал! Ад яго маладзёу,
Нібы ў сад я зайшоў, што цвіце.

Новы год на парозе ўжо госцем.
Кожны сэрцам вітаць яго рад.
Колькі радасці і маладосці
У ваках юнакоў і дзяўчат!

На пути к Победе

40 лет назад Советская Армия, развивая начатое под Москвой и Сталинградом наступление, не только полностью изгнала немецко-фашистских агрессоров с советской земли, но и к концу 1944 года принесла свободу полностью Румынии, Болгарии и Югославии, частично Польше и Венгрии. Была выведена из войны Финляндия.

Реакционные деятели буржуазного идеологического фронта извращают цели и политику Советского Союза в странах Центральной и Юго-Восточной Европы в 1944—1945 годах. Они пытаются приписать СССР в отношении этих стран, и особенно в отношении Германии, несуществующие захватнические устремления.

Между тем впервые цель советского народа в Великой Отечественной войне от имени партии и правительства была изложена И. В. Сталиным в его речи по радио 3 июля 1941 года. В ней подчеркивалось, что «целью этой всенародной Отечественной войны против фашистских угнетателей является не только ликвидация опас-

ности, нависшей над нашей страной, но и помощь всем народам Европы, стонущим под игом германского фашизма».

Направляя свои Вооруженные Силы для освобождения европейских стран, находившихся под гнетом гитлеровской оккупации, Советское правительство действовало в соответствии с нормами международного права, руководствовалось существовавшими в то время двусторонними договорами и соглашениями. Например, на территории Польши Советские Вооруженные Силы вступили по соглашению с Крайовой Радой Народовой, достигнутому летом 1944 года.

На территории Чехословакии советские войска вступили также на основании соответствующего документа. Еще 8 мая 1944 года в Лондоне было подписано «Соглашение об отношениях между Советским Главнокомандующим и Чехословацкой административной после вступления советских войск на территорию Чехословакии».

Соглашение, в частности, предусматривало полное восстановление власти чехословацкого правительства на любой части освобожденной территории страны и выражало уважение советского командования к независимости и суверенитету Чехословакии. Аналогичное соглашение в мае 1944 года было заключено между Советским правительством и эмигрантским правительством Норвегии.

Особо стоит вопрос о вступлении Советской Армии в те страны, которые активно воевали против Советского Союза или вели против него враждебную политику в иной форме. — в Румынию, Болгарию, Венгрию, Австрию и Германию. Разумеется, в эти страны советские войска вступали по праву победителей, с целью разгрома сопротивлявшихся вражеских армий, осуществляя одновременно освободительную миссию в отношении народов этих стран. Советское правительство каждый раз делало официальное заявление, в котором подчеркивалось, что оно не преследует цели приобретения какой-либо части территории данной страны и что вступление советских войск диктуется исключительно военной необходимостью разгрома сопротивляющихся фашистских войск.

Что же касается экономического и политического устройства, а также структуры власти, то советские военные органы не вмешивались в их дела и точно выполняли условия перемирия, заключенного с Румынией, Венгрией, Болгарией и Финляндией. При этом они руководствовались соответствующими указаниями Советского правительства.

Важнейшей особенностью политики Советского Союза в освобожденных странах было то, что она активно поддерживала стремления правительств и народов этих стран участвовать в борьбе против гитлеровской Германии. С этой целью оказывалась большая помощь в формировании иностранных воинских частей на территории СССР, а также в укреплении народных армий, которые совместно с Советской Армией приняли активное участие в антигитлеровской войне. На территории Советского Союза и при его поддержке формировались национальные части и соединения Польши, Чехословакии, Румынии, Югославии, Франции. Они получили от Советского Союза необходимое вооружение, средства управления, транспорт, боеприпасы, горючее.

Плечом к плечу с советскими солдата-

ми за свободу и независимость своих стран сражались против фашистов солдаты-патриоты Югославии, Польши, Чехословакии, Франции, а в конце войны Румынии и Болгарии. Общая численность солдат и офицеров народных армий стран Центральной и Юго-Восточной Европы, участвовавших совместно с советскими войсками в боях против гитлеровской Германии в 1945 году, составляла несколько сот тысяч человек.

В сложившихся благоприятных условиях, созданных победами Советской Армии, патриоты стран Центральной и Юго-Восточной Европы поднимали вооруженные восстания. Так, 23 августа вспыхнуло восстание в Румынии, 9 сентября — в Болгарии, 29 августа 1944 года — в Словакии. Трудящиеся этих стран радостно встречали советских воинов-освободителей, оказавших им помощь в изгнании немецко-фашистских оккупантов.

Присутствие советских войск в некоторых странах в первые послевоенные годы предотвратило империалистический экс-

порт контрреволюции, сковало внутренние реакционные силы, обеспечило свободу действий силам прогресса и демократии. В этих условиях родились народно-демократические государства, ставшие впоследствии на путь социализма.

На Западе нередко утверждают, что революция в странах Центральной и Юго-Восточной Европы была принесена «на штыках» Советской Армии. Но факты решительно опровергают это. Известно, что в ряде стран, на территории которых советские войска находились от одного года до нескольких лет (Норвегия, Дания, Австрия, Иран), и поныне господствует буржуазный строй. Очевидно, что в этих странах не существовало тогда внутренних предпосылок, которые в благоприятных условиях, созданных победами Советской Армии, обеспечили бы успех революции.

В конце войны и первые послевоенные годы и в ряде других стран Западной Европы складывалась революционная ситуация, которая угрожала господству буржуазии. Лишь присутствие англо-американских войск, их вмешательство во внутренние дела этих стран спасли монополистическую реакцию от неизбежной гибели. Изучая эту проблему, известный американский ученый В. Перло пришел к следующему выводу: «Они вступили в Грецию, Францию, Бельгию, Голландию, Норвегию и Италию... поставили у власти политических деятелей и капиталистов, вернувшихся из эмиграции, наряду с предателями народа».

Благодаря усилиям СССР в ходе Тегеранской (декабрь 1943 года), Ялтинской (январь—февраль 1945 года) и Потсдамской (июль—август 1945 года) конференций в демократическом духе были решены многие проблемы, касавшиеся судеб Германии, Польши, Австрии и других стран Центральной и Юго-Восточной Европы. Советский Союз решительно выступил против планов США и Англии о разделении Германии на три государства и создании в Европе Дунайской федерации вместо существовавших до войны самостоятельных государств.

Советский Союз решительно выступал против установления каких-либо «сфер влияния» великих держав, которые западные союзники лицемерно называли «отдельными зонами ответственности в Европе». На Ялтинской конференции советская делегация приняла активное участие в разработке такого важного документа, как «Декларация об освобожденной Европе».

Благодаря усилиям Советского Союза были разработаны и подписаны мирные договоры с Италией, Румынией, Болгарией, Венгрией, Финляндией, а затем и Австрией, не ущемлявшие их суверенитета.

Борьба за разгром врага, за изгнание его из пределов Советской страны и за освобождение народов Европы потребовала от Советского государства и его Вооруженных Сил мобилизации всех сил и средств. Более 3 миллионов своих воинов Советские Вооруженные Силы потеряли убитыми, ранеными и пропавшими без вести только при освобождении народов Европы и Азии. Ни одна страна не принесла столь больших жертв, как Советский Союз, во имя победы над фашизмом, во имя спасения человечества от фашистского ига.

Михаил СЕМИРЯГА,

старонкі мінулага

КАБ ЗАСЛУЖЫЦЬ ІМЯ — ЧАЛАВЕК

З ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКІХ СТУДЭНЦКІХ ГУРТКОЎ
КАНЦА XIX — ПАЧАТКУ XX СТАГОДДЗЯЎ

Грамадска-палітычныя і культурна-асветніцкія гурткі студэнцкай моладзі—адна з праяў рэвалюцыйнага і нацыянальна-вызваленчага руху беларускага народа ў канцы XIX—пачатку XX стагоддзяў.

Першыя спробы гуртавання беларускай студэнцкай моладзі прыпадаюць на значна ранейшыя часы—пачатку XIX стагоддзя. Ужо тады пасланцы Беларусі, якія займаліся ў вышэйшых навучальных установах Вільні, Пецярбурга, Масквы, прымалі актыўны ўдзел у нелегальных студэнцкіх арганізацыях асветніцкага і рэвалюцыйна-дэмакратычнага напрамкаў. Прыгадаем таварыства філаматаў і філарэтаў у Віленскай універсітэце (1817—1823), Дэмакратычнае таварыства ў Віленскай медыка-хірургічнай акадэміі (1836—1839), Братні саюз літоўскай моладзі (1846—1849), рэвалюцыйныя гурткі ў Пецярбургу канца 50-х гадоў і іншыя. Ад іх браў свой пачатак патрыятычныя традыцыі змагання перадавой беларускай (тады яшчэ часцей пад назвамі «літоўскай» ці «польскай») грамадскасці супраць феадальна-прыгоніцкага ладу, за дэмакратычныя правы. Увасабленнем традыцый сталі Адам Міцкевіч, Томаш Зан, Франц Савіч, Юліуш Вакшанскі і Кастусь Каліноўскі. Студэнцкі рух той пары, з беларускага боку амаль не самаакрэслены, выступаў пераважна ў рэчышчы польскага вызваленчага руху.

Пасля паўстання 1863 года і асабліва пад канец XIX стагоддзя паскараецца працэс кансалідацыі беларускай нацыі, абуджэння нацыянальнай свядомасці працоўных Беларусі. Узмацняецца імкненне вызваліцца з-пад ярма сацыяльнага і нацыянальнага ўціску, выйсці на арэну самастойнай гістарычнай дзейнасці. Рашаючы ўплыў на гэтыя тэндэнцыі мела даспяванне рэвалюцыйнай сітуацыі ў Расіі, нарастанне народніцкага, а затым пралетарскага руху. Усё разам узятая садзейнічала ажыўленню студэнцкага гурту, які на новым гістарычным этапе пачынае фарміравацца на ўласна беларускай глебе.

Адным з першых студэнцкіх аб'яднанняў лічыцца падпольны гурток беларусаў-нарадавольцаў «Гоман» пры Пецярбургскім універсітэце (1881—1884). Менавіта пад такой назвай гурткі ўыводзілі гектаграфаваныя часопісы.

У сваіх публікацыях беларускія нарадавольцы ўпершыню ў гісторыі айчынай грамадскай думкі засяродзілі ўвагу на аб'ектыўных перадаволах развіцця Беларусі як этнічна індыўідуальнай адзінкі і паставілі пытанне аб нацыянальным самавызначэнні беларускага народа ў федэратыўнай сувязі з Расіяй. Тым самым атрымала далейшае развіццё федэратыўная ідэя К. Каліноўскага, пракламаная ім у 1863 годзе, аб дзяржаўным саюзе Беларусі (Літвы) і Польшчы на падставе свабоды і раўнапраўя, — ідэя ў сваёй геаграфічнай накіраванасці зразумелая па тагачасных гісторыка-палітычных умовах. Выказванне нашых нарадавольцаў сведчыла аб разуменні імі рэвалюцыйных патэнцый Расіі, куды акуралі пад той час, к канцу XIX стагоддзя, перамяшчаецца цэнтр міжнароднага рэвалюцыйнага руху.

Працягам патрыятычных пачынаў групы «Гоман» стала дзейнасць нелегальнага інтэрнацыянальнага па складу «Гуртка моладзі польскай, літоўскай, беларускай», альбо «Кола польскага» (1892—1894). Актыўным удзельнікам, а потым кіраўніком гэтай арганізацыі з'яўляўся студэнт Пецярбургскага тэхналагічнага інстытута, беларускі паэт, рэвалюцыйны дэмакрат Адам Гурыновіч. Польская назва гуртка

сведчыла не столькі пра нацыянальны склад яго ўдзельнікаў, колькі пра пэўны стан нацыянальнай самасвядомасці часткі студэнтаў, чыё паходжанне з шляхецка-каталіцкіх беларускіх сем'яў тады яшчэ атаясамлівалася з польскай нацыянальнасцю.

Разам з сябрамі па гуртку Гурыновіч займаўся распаўсюджаннем рэвалюцыйнай літаратуры. Захаваўся ліст паэта, датаваны 12 лістапада 1892 года, да Станіслава Пяткевіча ў Цюрых з просьбай прыслаць для гурткоўцаў у Пецярбург кнігі Маркса, Энгельса, Лібкнехта, Бебеля, Пляханова, а таксама «Дудку беларускую» Багушэвіча і іншыя выданні. Гурток Гурыновіча падтрымліваў сувязі з рэвалюцыйнымі і дэмакратычнымі арганізацыямі Польшчы, Украіны, салідарызаваўся з дзейнасцю расійскай сацыял-дэмакратычнай групы «Вызваленне працы» Г. Пляханова. У паэтычных ж творах А. Гурыновіча, як зазначалася, дадзена рашучая крытыка пануючай палітычнай сістэмы, паказаны, у суладдзі з творчасцю Францішка Багушэвіча, працэс абуджэння ў беларускім сялянстве грамадска-патрыятычнай свядомасці, гатоўнасці да змагання за свае чалавечыя правы.

Трохі раней, на рубяжы 80—90 гадоў, у Маскве дзейнічала таксама нелегальная арганізацыя студэнтаў у складзе польскага, беларускага, украінскага земляцтваў. Беларускае групу прадстаўлялі А. Лявіцкі, будучы пісьменнік Ядвігін Ш., Н. Чарноцкі, А. Гайдомовіч, М. Абрамовіч. На сходах гурткоўцаў, як сведчаць матэрыялы паліцыі, абмяркоўваліся задачы змагання за дэмакратычныя свабоды ў Расіі, неабходнасць спалучэння нацыянальнага руху з сацыял-дэмакратычным.

Рэвалюцыйная настроенасць шматмоўнага студэнцкага асяроддзя спрыяла ўсведамленню сціслай узаемнай абумоўленасці нацыянальных і сацыяльных праблем. У дачыненні ж да пасланцоў з Беларусі менавіта сутыкненне з прадстаўнікамі іншых народаў абарочвалася іншым разам «адкрыццём» свае ўласнае Радзімы, усведамленнем духоўнай повязі з родным беларускім народам. Наколькі ж прыкметна ў ўсхвалявана апіша пазней у сваіх успамінах Ядвігін Ш. вось гэты шлях да Бацькаўшчыны. У Бутырскай турме, чытаем ва ўспамінах пісьменніка, за ўдзел у антыўрадавай дэманстрацыі апынулася некалькі сотняў чалавек студэнцкай моладзі, людзей розных нацыянальнасцей. Былі сярод арыштаваных і хлопцы з Беларусі—мінчукі, слугачкі, магіляўчане, віцебляне. Толькі вось на інтэрнацыянальным канцэрце, дзе прагучалі і рускія, і ўкраінскія, і польскія, і літоўскія, і народаў Закаўказзя песні, не хопала беларускай мелодыі. Чаму ж так сталася? Чаму адмаўчаліся, не падаўшы свайго голасу, юнакі з-над Дзвіны, з-над Дняпра? Няўжо бракавала ім слоў, каб выказаць набалелыя думкі, пачуцці. Доўга не ўялягалася хваляванне, раскалыханае горкімі «чаму». Ва ўзаемных спаведзях над тужлівымі пытаннямі высыяваў адказ. І маладыя людзі, яшчэ ўчора адасобленыя адзін ад другога, пачуліся знітанымі ў адну грамаду, сынамі аднае маці-радзімы.

Праз турэмныя краты паліліся на волю дзівосныя гукі:

Ой ляцелі гу-у-сі
Да з-пад Белай Ру-у-сі...
Плылі беларускія песні адна за адной. «Як жа хутка мінула нам гэтая ночка,—ўспамінае Ядвігін Ш.—Колькі новых планаў навеяда яна! Колькі новых

зярнятаў закінула ў нашы маладыя душы! Колькі новых неспадзяваных думак нагнала яна ў нашы гарачыя галовы!» Так пачалося гуртаванне вакол супольных намераў: заснаваць першы беларускі гурток моладзі ў Маскве, шырыць беларускае друкаванае слова, будзіць у народзе нацыянальную свядомасць.

Пераважна ў асветніцкім напрамку дзейнічаў «Круг беларускай прасветы» ў Пецярбургу (1902—1904), у які ўваходзілі студэнты універсітэта і тэхналагічнага інстытута. Намаганнямі «Круга» былі выдадзены зборнікі «Вязанка» Я. Лучыны, «Казкі», «Калядная пісанка на 1904 год», «Велікодная пісанка».

Нельга прамінуць і такой істотнай дэталі. Са старонак выданняў «Круга» ўпершыню прагучала паэтычнае слова Цёткі (Э. Пашкевіч), прадстаўніка беларускай рэвалюцыйнай дэмакратыі. Вуснамі паэтэсы «мужыцкі» народ пачынаў выказваць не толькі сваю крыўду на прыгнятальнікаў, але і сваю чалавечую годнасць, веру ва ўласныя духоўныя патэнцыі.

Глядзі, ён, хамула,
Аб роўнасці дбае.

Музыкант галосіць,
Скрыпка не махлюе,
Хутка «хамску» песню
Увесь свет пачуе...

(«Музыкант беларускі», зборнік «Велікодная пісанка»).

Працэс абуджэння нацыянальна-грамадскай свядомасці працоўнага чалавека адлюстраваны таксама ў вершы Іншага аўтара, пад псеўданімам І. Стаўбуна:

Хто я—паляк, беларус
ці літвін!—
Бог толькі ведае праду
адзін.
Я ж хачу працаваць увесь
век,
Каб заслужыць імя—чалавек.

(«Хто я?», зборнік «Калядная пісанка на 1904 год»).

Гэта яшчэ не пратэст, але тыя разважанні ўголос, наакупленне таго самага гаручага рэчыва, з якога хутка выбухне цвёрдае купалаўскае патрабаванне «людзкім зваццям».

Кіраўнікі «Круга» прынялі непасрэдным ўдзел у заснаванні Беларускай сацыялістычнай грамады (1903), што сведчыла пра пэўную пераемнасць і ўзаемазалежнасць асветніцкай і грамадска-палітычнай плыняў у беларускім нацыянальным руху.

На пачатку 900-х гадоў існаваў Беларускі гурток у Кракаве пры Ягелонскім універсітэце. Мэтай гуртка, мяркуючы па ягонай жа сацыялагічнай анкеце, было вывучэнне стану гаспадаркі, асветы, культуры і веравызнанняў беларускай вёскі, узаемаадносін паміж сялянствам і вясковай шляхтай, а таксама характару ўплываў на сялянства з боку «рускай афіцыйнай культуры» і «польскай цывілізацыі».

Рэвалюцыя 1905 года ўскалыхнула датуль скаваныя сілы беларускага народа. У цеснай сувязі з братамі Руссо, з працоўнымі Украіны, Літвы, Польшчы падняўся ён на барацьбу за свае сацыяльныя і палітычныя правы, непазбежна даходзячы да ўсведамлення сваёй ролі ў агульначалавечым прагрэсе. У змаганні з царскім рэжымам здабываюцца некаторыя дэмакратычныя свабоды, першыя «плацдармы», з якіх пачынае набіраць рост, паскараецца сваю хаду беларуская культура. Закладаюцца выдавецкія суполкі, выходзяць газеты «Наша доля», «Наша ніва». Загучала палымая ліра Купалы, Коласа, Багдановіча. З падзвіжніцтва Ігната Буйніцкага набірае размах тэатральны рух. Да грамадска-асветніцкай

працы пацягнулася перадавая частка нацыянальна-свядомай інтэлігенцыі. Пачынаючы з 1906 года, у гарадах і мястэчках краю (Вільня, Мінск, Гродна, Полацк, Слуцк, Дзісна, Капыль, Давыд-Гарадок, Радзівічы) адбываюцца масавыя вечарынікі беларускай нацыянальнай культуры.

Выхад да шырокай аўдыторыі, да працоўных нізоў, спалучэнне асветніцкай працы з палітыка-рэвалюцыйнай прапагандай сведчылі аб якасна новым этапе ў адрэджэнні роднага слова, нацыянальнай культуры наогул. Змітро Жылуновіч (Цішка Гартны), адзін з арганізатараў рэвалюцыйнага і культурнага руху тае пары, зазначаў у 1918 годзе: «Той размах, тая шыр... ахапілі беларускі народ хвалямі самапазнання... Адначасова заварушыліся гарады, мястэчкі і сёлы. Беларусь пакрылася нацыянальнымі палітычнымі і сацыялістычнымі гурткамі, грамадамі. Студэнты, вучні, інтэлігенцыя і асобныя работнікі і сяляне—усе ўсведомілі патрэбу часу і народжаных ім задач. «Аслабаныя сябе з усіх бакоў! Іраі ланцугі ўсякага прыгнёту!»—гучаў бадзёра вокліч у гушчы грамадскага жыцця беларускага народа».

Асабліва прыкметны след пачынаў па сабе навукова-літаратурны гурток студэнтаў-беларусаў пры Пецярбургскім універсітэце. Фармальна гурток быў зарэгістраваны ўніверсітэцкімі ўладамі ў снежні 1912 года, але праца яго ўдзельнікаў (Б. Тарашкевіч, Я. Хлябцэвіч, К. Душэўскі, А. Бычкоўскі, Л. Давідовіч і інш.) пачыналася нават кімі гадамі раней. Станоўчы ўплыў на пачынанні гурткоўцаў аказваў Янка Купала падчас сваёй вучобы на агульнаадукацыйных курсах Чарняева. Вялікую дапамогу аказаў гуртку Браніслаў Эпімах-Шыпіла, бібліятэкар універсітэцкай бібліятэкі, выдатны збірльнік рукапісных твораў беларускай літаратуры, адзін з заснавальнікаў выдавецкай суполкі «Загляне сонца і ў наша ваконца». Удзельнічалі ў мерапрыемствах разам са студэнтамі Ц. Гартны, П. Мядзёлка, А. Грыневіч, Я. Драздовіч, малодшы брат Б. Шыпілы Уладзіслаў Шыпіла і іншыя прадстаўнікі перадавой беларускай грамадскасці, якія ў той час працавалі ці вучыліся ў горадзе над Нявой.

Намаганнямі патрыётаў быў створаны беларускі хор, драматычны калектыў (пастаўлены спектаклі па п'есах «Паўлінка» Я. Купалы, «Па рэвізіі», «Пашыліся ў дурні» М. Крапіўніцкага, «У зімовы вечар», «Хам» Э. Ажэшкі), адбылося некалькі музычна-драматычных вечароў у рабочых раёнах Пецярбурга.

На першай беларускай вечарыні ў Пецярбургу 19 лютага 1910 года выступіў хор з 65 чалавек, паэтэса Цётка прадэкламавала свае вершы. Гучалі народныя інструменты, танцыры выканалі «Лявоніху», «Юрачку», «Качара».

Вяртаючыся да спадчыны студэнцкага гуртка ў Пецярбургу, нельга прамінуць навуковай часткі ягонай працы. Студэнты рыхтавалі і абмяркоўвалі агляды па беларускай літаратуры, бібліяграфіі беларускіх выданняў, удзельнічалі ў збіранні фальклорных твораў. Сумеснымі сіламі студэнтаў і выдавецкай суполкі «Загляне сонца...» былі падрыхтаваны і выдадзены тры шшыткі літаратурна-публіцыстычнага альманаха «Маладая Беларусь» з твораў Я. Купалы, Я. Коласа, Цёткі, З. Бядулі, К. Буйлы, Я. Журбы, з артыкуламі па гісторыі беларускай культуры, вызваленчага руху на Беларусі. Дзейнасць гуртка падтрымалі вядомыя вучоныя — акадэмік А. Шахматаў, прафесар Я. Бадуэн де Куртэнэ, прафесары

С. Венгераў, А. Пагодзін. Апошні з асаблівай цеплынёй вітаў намаганні беларускіх студэнтаў садзейнічаць росту самасвядомасці свайго народа, паколькі «не можа быць культурнага развіцця паміма свядомасці аб сваёй нацыянальнай самабытнасці». Шчырай маральнай падтрымкай адарылі гурткоўцаў іх славуця суайчыннікі — прафесар Я. Карскі, Е. Раманаў, звярнуўшы ўвагу маладых даследчыкаў на неабходнасць руплівага і глыбокага вывучэння духоўных скарбаў беларускага народа.

Папулярызацыі беларускага друкаванага слова, нацыянальнай культуры садзейнічалі студэнты-беларусы Варшаўскага універсітэта. У 1908—1913 гадах у польскай сталіцы адбылося некалькі беларускіх вечарынак, на адной з якіх выступіла трупа Ігната Буйніцкага. Прыкметная дэталі: напярэдадні вечарынікі з удзелам артыстаў Буйніцкага арганізатары надрукавалі і расклеілі па горадзе афішу на беларускай мове. Разгневаная царская паліцыя (дазвалялася друкаваць толькі на рускай і польскай мовах) ледзь не сарвала правядзенне вечара, калі б не хадайніцтва тагачаснага рэктара універсітэта прафесара Я. Карскага. Тым не менш, факт выдання «крамольнай» афішы стаў спецыяльнай тэмай паліцэйскага даследавання. Сярод арганізатараў беларускіх вечарынак, вядомых да нашых дзёнаў, значацца прозвішчы паэта Галыяша Леўчыка, Аркадзя Салаўевіча. Актыўна ўдзельнічалі жонка і дачка прафесара Карскага — Соф'я Мікалаеўна і Наталля Яфімаўна.

Беларускі гурток дзейнічаў сярод студэнтаў сельскагаспадарчага інстытута ў Нова-Аляксандраўска (цяпер — Пулавы). У 1913 годзе кіраўніцтва гуртка звярталася ў рэдакцыю «Нашай нівы» з просьбай дапамагчы літаратурай па беларускай тэматыцы.

Пачынаючы з другой дэкады XX стагоддзя, у патрыятычна-асветніцкую працу ўсё актыўней уключаецца вучнёўская моладзь Беларусі. У паасобных гімназіях пачынаюць выходзіць рукапісныя часопісы на роднай мове, навучэнцы распаўсюджаюць сярод насельніцтва газету «Наша ніва», творы беларускіх пісьменнікаў, ладзяць мастацкія вечары з нацыянальным рэпертуарам. Пра вопыт такога гуртка ў Гродна (1910—1914) падзялілася нядаўна ўспамінамі адна з актыўных яго арганізатараў Л. Сівіцкая (Зоська Верас).

Палітычны і культурна-асветніцкі рух студэнцкай, а таксама і вучнёўскай моладзі нараджаўся і мацнеў у агульным рэчышчы нацыянальна-вызваленчага барацьбы беларускага народа. Відавочная роля гэтага руху ў абуджэнні і паглыбленні патрыятычна-грамадзянскай свядомасці працоўных мас Беларусі.

Арганічна звязаны з развіццём літаратуры, усё нацыянальнай культуры, маладзёжны рух адыграў станоўчую ролю ў фарміраванні першых атрадаў народнай інтэлігенцыі, якая ўсведамляла сваё нацыянальнае паходжанне, сваю духоўную лучнасць з маці-Радзімай, свой грамадзянскі абавязак перад ёю.

Асветніцкая дзейнасць, перш за ўсё яе дэмакратычна-рэвалюцыйная плынь, разам з іншымі праявамі вызваленчага руху ўвасабляла ў сабе гістарычнае імкненне беларускага народа да гаспадарання ў сваёй вобласці Айчыне, да спявання ўласнай «гістарычнай песні» ў агульначалавечым хоры. Гэта была барацьба за правы, якія за беларусамі, як і за іншымі народамі, прызнаваў і адстойваў вялікі Ленін, і фактычныя гарантыі якім забяспечыла сацыялістычная дзяржава.

Аляксей КАЎКО.

ПАЎСТАГОДДЗЯ АДДАЛА СПРАВЕ АДУКАЦЫІ НАДЗЕЯ СІЎКО

РЭКІ ПАЧЫНАЮЦА З КРЫНІЦ

...Часам ёй здаецца, што пачатак яна памятае лепей, чым усё астатняе. Хаця з той пары прайшло столькі гадоў, што нават самой не верыцца: сё-лета Надзею Сіўко можна будзе павішываць з 90-годдзем.

Калі Надзея Іванаўна вяртаецца ў думках ці ў сваіх расказах у мінулае, то пачынае часцей за ўсё з лета 1917-га.

Бура яшчэ не грывнула на поўную моц, але яе набліжэнне адчуваў кожны. Маладзенькая настаўніца Надзя Мяшалкіна таксама: болей адчуваўся ў сэрцы ўспамін пра Лідзію, старэйшую сястру. У сям'ю прыйшла чорная вестка: Ліда, якая вучылася ў Маскоўскім універсітэце, загінула падчас студэнцкіх рэвалюцыйных выступленняў. Бацька, рабочы на адной з фабрык у Суздаль, меў на руках яшчэ шасцёра дзяцей і вельмі хворую жонку і не змог нават з'ездзіць на пахаванне дачкі. І калі з Мінска прыйшло пісьмо, адрасаванае Надзеі, яго хваляваннем не было канца. Яна ж, старэйшая, першая памочніца, ужо сама зарабляла грошы—давала прыватныя ўрокі дзецям. Ды і невядома, што там чакае ў Мінску, адна вось ужо з'ехала з дому, і чым гэта скончылася!

Але праз некаторы час, а дакладней летам 1917 года, Надзя выйшла на перон мінскага вакзала, дзе яе сустрэла тая, што напісала пісьмо,—Марыя Вашчынская, таксама настаўніца, але старэйшая па гадах, сяброўка на ўсё далейшае жыццё. З яе дапамогай Надзея Іванаўна ўладкавалася на працу ў пачатковую школу, адкрытую пры чыгуны.

Аб становішчы ў галіне агульнай асветы насельніцтва на Беларусі да Кастрычніцкай рэвалюцыі гаворыць такі факт: чацвёрта з кожных пяціраў дзяцей і падлеткаў не наведвалі школы. Наогул, на кожнага жыхара ў Расіі ў 1913 годзе на народную асвету прыпадала 80 рублёў. У гэты перыяд у нашай краіне недасягальнай для дзяцей працоўных. Пачатковая давала самыя элементарныя веды.

Палітыка царызму ў галіне асветы выклікала пратэст і супраціўленне народа. У часопісе «Русская школа» ў 1908 годзе пісалася, што ў многіх мясцінах беларускія сяляне, незадаволеныя казёнай школай, самі наймаюць на зimu настаўнікаў, якія вядуць вучэнне па жаданню бацькоў.

Даволі часта жыццё чалавека праўноўваюць з ракой. У аднаго яно няхуткае, сцісанае, як плынь невялікай раўніннай рачулі, у другога вірлівае, нібыта горны паток, у трэцяга—з нечаканымі злівамі, адгалінаваннямі, прытокамі... Калі гаварыць пра жыццё Надзеі Сіўко, то я ў прыгадала вялікую, спакойную, упэўненую ў сваіх сілах раку-працаўніцу. Менавіта Працаўніцу. Усе гады яна сумленна і аддана рабіла сваю справу. І вельмі любіла дзяцей. Асабліва тых маленькіх, што прыходзілі да яе ў першы клас (тады ён зваўся нульвым). Яна адчувала сябе творцам, здольным запаліць святло сапраўднага жыцця ў такіх падатлівых настаўніку розумах, душах і сэрцах вучняў. Надзея Іванаўна ведала, што яны як чысты аркуш паперы. І пачуццё адказнасці за першы радкі на ім яе ніколі не пакідала.

Пра тое, як яна, звычайная настаўніца пачатковых класаў, узялася склаці падручнік—буквар на беларускай мове, Н. Сіўко гаворыць вельмі будзённа.

Шло станаўленне савецкай школы на Беларусі. Усё было ўпершыню. Упершыню адзіная, упершыню працоўная, упершыню бясплатная. Як і чаму ў гэтай школе вучыць, таксама вырашалася ўпершыню. І зразумела, не адразу прыходзіў поспех. Патрэбен быў вопыт. Так атрымалася з падручнікамі для першага класа. І менавіта з букваром. Не было добрай, адпаведнай часу і сацыяльна-культурным зменам у рэспубліцы кнігі. Хаця спроб стварыць яе хапала. Цяжка прыходзілася вучням, цяжка—настаўнікам. Надзея Іванаўна бачыла выйсце толькі ў тым, каб самой распрацаваць для сваіх урокаў метадыку выкладання граматы, самастойна рыхтавала ўвесь дапаможны матэрыял. Неаднойчы даводзілася гаварыць пра цяжкасці з беларускім букваром на сходах. І вось да яе звярнуліся з такімі словамі: «Вы добра разумеете недахопы папярэдніх спроб, у вас ёсць уласны багаты вопыт работы з малодшымі школьнікамі, так замест крытыкі і ўзяліся б ства-

рыць добрую кнігу, так усім нам патрэбную». Яна згадзілася і стварыла.

Буквар—падручнік, па якім авалодаюць граматай. У 1906 годзе выйшлі першы беларускі буквар «Беларускі лемантар» Каруся Каванца. «Першае чытанне для дзяткаў беларусаў» Цёткі, у 1909—«Другое чытанне для дзяткаў беларусаў» Януба Коласа. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі беларускія буквары выдаў С. Некрашэвіч, А. Федасенка, М. Пігулеўскі і І. Пісарык, С. Паўловіч і іншыя. У 1929—1969 гадах школы рэспублікі карысталіся букваром, складзеным Надзеяй Сіўко.

У час першых пяцігодак Надзея Іванаўна скончыла Беларускі ўніверсітэт—жыццё, праца вымагалі вышэйшай адукацыі. У канцы трыцятых яна ўжо працавала завучам, а потым дырэктарам адной са школ беларускай сталіцы. Дарэчы, сярод яе вучняў быў малодшы сын народнага паэта Януба Коласа—Міхась. Калі казаць пра асабістыя адносіны Надзеі Сіўко да сям'і Коласа, то яны былі самыя цесныя: яе муж, таксама выкладчык роднай мовы і літаратуры, добра ведаў пісьменніка. Гэта знаёмства падтрымлівалася з абодвух бакоў.

Шоў час, жыццё рабілася ўсё лепшым, адыходзілі ў нябыт такія паняцці, як голод, нястача, эксплуатацыя... Рабочыя працавалі на фабрыках і заводах, сяляне вырошчвалі хлеб, вучоныя рухалі наперад савецкую навуку і тэхніку, а маленькія жыхары Краіны Саветаў мелі шчаслівае дзяцінства—радаваліся свету вакол, смяяліся, гулялі з цацкамі і вучыліся. УСЁ дзецям вучыліся ў школах. Тады гэта ўспрымалася асабліва востра. Побач на тэрыторыі Заходняй Беларусі, што стагнала пад прыгнётам буржуазнай Польшчы, такое было немагчыма. З пяцісот беларускіх школ, што існавалі там напярэдадні інтэрвенцыі Польшчы, у 1930 годзе засталася толькі 16, а ў 1939 іх не стала зусім.

Надзея Іванаўна не проста ведала пра гэты кантраст жыцця дзвюх частак аднаго народа, яна ўбачыла яго на свае вочы, калі пачала працаваць у Наркамсветы рэспублікі і па справах вязадзіла ў толькі што вызвалены Чырвонай Арміяй ад беларускай акупацыі раёны Беларусі. Хацелася хутчэй дапамагчы ўсім тым, хто столькі год жыў у няволі, і ў першую чаргу дзецям. Таму ўсе сілы аддавала справе адраджэння народнай асветы ў заходняй частцы рэспублікі. Хаця работа гэта спачатку была нават небяспечная для жыцця.

«Аднойчы, прыгарадае Надзея Іванаўна, прыехала я ў невялікую вёску ў адным з такіх раёнаў. Школу там заснавалі толькі-толькі, педагогам была неабходна кваліфікаваная дапамога. Пытанніў задавалі шмат, і работа зацягнулася да цемнаты. І толькі тады я ўспомніла, што мне настойліва раілі не заставацца ў той вёсцы на ноч. Вельмі ўжо неспакойным месцам была яна! у ваколіцах гаспадарылі бандыты. Але час позні, і ехаць таксама небяспечна. Тады дырэктар школы павёў мяне гарадамі, каб хто ліхі не пачынуў, да сябе дамоў. Прыйшлі, а ён прабачэння просіць, што не можа пакласці мяне спаць на ложка ў вялікім пакоі; баіцца, каб не прыцягнула ўвагу да сябе. Паслалі мяне за печкай і папярэдзілі, калі прыйдзе хто, каб не выходзіла і голас не падавала. Палеглі мы, і вось праз некаторы час чуюцца грукат у дзверы. Рабіць няма чаго, адчынілі. Па-гаспадарску ўвайшлі некалькі чалавек, агледзеліся, вяды спыталі. А потым пацікавіліся, ці няма ў хаце каго чужога. «Няма, няма,—адказвае гаспадарыня.—Вось толькі дзючынкі, мая пляменніца, прыехала». Ляжу, коўдрай захінула сябе з галавой, сэрца, здаецца, з грудзей выскачыць. Падышла яны, ліхтаром пасвятлілі, але не зачэпілі: я была худзенькая, маленькая, нягледзячы на мае тады ўжо трыццаць пяць год. Гэта «мініяцюрнасць» і выратавала».

Так, усяго хапіла на доўгім жыццёвым шляху Надзеі Іванаўны. І гора, і радасці—удасталь. Карацей, звычайны чалавечы лёс. І як у лёсе мільёнаў іншых людзей, назаўсёды ў ім застаўся незагойнай ранай 1941 год.

Здарылася так, што ў першыя ж дні вайны ў час бамбёжкі яна згубіла сваю сям'ю. Прыбегла дадому, а дачкі-школьніцы няма. Падалася некуды з горада, далей ад выбухаў. Надзея Іванаўна наўздагон, але сустрэцца ім давялося толькі праз тры гады, калі

Мінск быў вызвалены ад гітлераўскай навалы. Так і не ведалі нічога адна пра адну ўвесь час. Але, дзякуй лёсу, усё ж такі сустрэліся. Гэта ўжо было шчасце. Колькі людзей яно абышло бонам...

А тады, у 1941-м, доўга ішла пешшу ў калоне такіх жа, як сама, бежанцаў. Зараз у памяці засталася толькі выцце самалётаў, змучаны плач дзяцей і адчуванне, дакладней, неадчуванае ўласных ног у разбітых ушчэнт туфлях. Потым ехала ў таварным цягніку, які зноў-такі некалькі разоў бамбілі. І вось Тамбоўская вобласць. Працавала ў школе і ўвесь час слала запытанні—шукала дачку.

Выклік, падпісаны ў рэспубліканскім Наркамсветы, быў нечаканасцю. Ніяк не думала, што ў такі цяжкі час нехта ўспомніць у Маскве пра яе.

—Шоў 1942 год,—ўспамінае Надзея Іванаўна.—У жорсткіх баях вырашаўся лёс краіны. Але былі людзі, якія, нягледзячы ні на што, ведалі, што ён, гэты лёс, будзе шчаслівым. Пройдзе Радзіма праз пакуты мужа і горада, узнімуцца з популы гарады і сёлы, людзі вернуцца да мірнай працы, і, як заўсёды, дзеці—будучыня народа—пойдуць у школу. І гэта ў той час, калі яшчэ ўся Беларусь была акупіравана фашыстамі, а дзеці замест гульняў і вучэння паміралі з голоду, замярзалі на дарогах, гарэлі ў палымі родных хат.

Нямецка-фашысцкія захопнікі нанеслі народнай асвете рэспублікі вялікія страты—спалілі або разбурылі 8 825 школ, усе дзіцячыя дамы і сады. Насаджаючы «новы парадок», яны спрабавалі стварыць так званыя «народныя школы». Мэтаю навучання ў іх павінна было быць толькі простае лічэнне, самае большае да 500, умение распісвацца, унушэнне, што босная запаведзь заключаецца ў тым, каб падпарадкоўвацца немцам, умение чытаць лічылася непатрэбным; зпрача школы гэтага тыпу, ва ўсходніх абласцях не павінна было быць ніякіх іншых навучальных устаноў.

Калі прыехала ў Маскву, даведалася, што такі выклік атрымала не толькі яна. Была запрошана цэлая група беларускіх вучоных, педагогаў для таго, каб аднавіць школьныя падручнікі, некаторыя з якіх страціліся беззваротна. І беларускі буквар—сярод іх. Дзіўна, але калі Надзея Сіўко пачала працаваць, ёй не змаглі знайсці ні аднаго экзэмпляра ёю ж напісанай да вайны кнігі. Усё знішчыла ненажэрнае палымя.

У савецкім грамадстве галоўны крытэрыі вартасці чалавека—яго адносіны да агульнай справы. Адносіны да яе Надзеі Сіўко ілюструюцца тым, што праца сціплай настаўніцы адзначана вышэйшымі ўрадавымі ўзнагародамі, сярод якіх—і ордэн Леніна.

...Маленькі чалавек водзіць яшчэ няўпэўненым пальчыкам па радках сваёй самай першай кнігі—буквара, нібы шукаючы тыя адіраўныя кропкі, з якіх потым сфарміруецца яго светапогляд. Ён схіляецца над старонкай і чытае па літарах: ма-ма, мір, зям-ля. Што ж, у гэтай кнізе яго пачатак. Рэкі пачынаюцца з крыніц.

Галіна УЛЦЕНАК.

УРОКІ МУЗЫКІ ПА ПОШЦЕ

Амаль 30 мільёнаў чалавек у нашай краіне займаюцца мастацкай самадзейнасцю ў гуртках, студыях і іншых творчых калектывах пры заводскіх і сельскіх Домах і Палацах культуры, у інстытутах, школах. Але як зрабіць, каб мастацкая творчасць, прычым пад кіраўніцтвам кваліфікаваных спецыялістаў, была даступная абсалютна ўсім, нават тым, хто жыве ў самым аддаленым ад буйных гарадоў і вёсак кутку?

Пошукі новых форм і метадаў далучэння да самадзейнага мастацтва вядуцца пастаянна. Адной з форм, ужо правяраных часам, стаў завочны Народны ўніверсітэт мастацтва ў Маскве. Тут няма ніякага конкурсу пры прыёме—паступіць можа кожны незалежна ад адукацыі, асноўнай прафесіі, месца жыхарства, і незалежна ад узрочнага здольнасцей: педагогі ўніверсітэта перакананы—зусім няздольных людзей увогуле няма.

Цяпер на чатырох факультэтах Народнага ўніверсітэта—музычным, выяўленчага мастацтва, тэатральным, кінамастацтва—вучацца 22 тысячы чалавек. Узрост слухачоў ад 17 да 80 год. Прафесійны склад таксама даволі разнастайны: рабочыя і сельскія механізатары, інжынеры, настаўнікі сярэдніх школ, урачы...

Універсітэт высылае сваім слухачам спецыяльныя дапаможнікі (іх распрацавана больш за семдзсят). А ўвесь навучальны працэс будзецца на падставе падрыхаваных пісьмовых кансультацый выкладчыкаў у адказ на прысланыя навучэнцамі работы: малюнкi, фатаграфіі, магнітафонныя плёнкі з запісам першых музычных вопытаў.

Наколькі ж плённая такая форма далучэння людзей да мастацтва? Вось радкі з пісьмаў.

«Заняткі ва ўніверсітэце не проста навучылі мяне лепш маляваць. Я ўжо не прыпускаю ніводнай выстаўкі ў сваім горадзе. А калі здараецца быць у іншым горадзе, то перш-наперш адпраўляюся ў музеі, галерэі. Прачытаў многа кніг па мастацтву. Словам, для мяне адкрыўся новы, захапляючы свет...»

«Я працую ў невялікім сельскім Доме культуры, тут даводзіцца практычна ўсё рабіць самай: вучыць іграць на музычных інструментах, маляваць, кіраваць самадзейным хорам. Таму мне вельмі і вельмі дапамагаюць веды, атрыманыя ва ўніверсітэце...»

Выхваць творчыя адносіны да навакольнага жыцця, умение бацьчы у ім прыгажосць, выхваць у чалавеку Мастака—вось асноўная мэта, якую ставіць перад сабой завочны Народны ўніверсітэт мастацтваў, які нядаўна адзначыў сваё 50-годдзе.

Наталія ЧАРНОВА.

На здымку вы бачыце рэстаўратора старадаўніх музычных інструментаў Уладзіміра ПУЗЫНЮ з бадзеляй, якую ён рабіў шэсць год. Гэты смычковы народны інструмент, што знешне нагадвае вялікі ланцэль, мае своеасаблівае гучанне і канструкцыю. Калісьці ён шырока выкарыстоўваўся ў фальклорных ансамблях нароўні са скрыпкай, цымбаламі, жалейкай, дудкай, бубнам... Вельмі хутка бадзеля зноў загучыць у адным з аркестраў народных інструментаў. Фота Я. КАЗЮЛІ.

КАЛІ ПУСЦЕЮЦЬ ГАРАДСКІЯ ВУЛІЦЫ

ГЭТЫЯ ПАПУЛЯРНЫЯ ТЭЛЕСЕРЫЯЛЫ...

Паводле даных сацыялагаў, аўдыторыя папулярнага мюльсерыйнага тэлефільма налічвае ў СССР 150—160 мільёнаў чалавек.

Да сёння крытыкі любяць успамінаць, як у 1973 годзе, у час прэм'ернага паказу славуэтага серыяла Таццяны Лібізнавай «Сямнаццаць імгненняў вясны», вуліцы гарадоў прыкметна пусцелі. Цікава, што нават летам, калі мільёны гараджан звычайна пасля працоўнага дня адраўляюцца на дачы, людзі альбо не спяшаюцца з горада, альбо тэрмінова перавозыць тэлевізары ў свае садовыя домкі, калі тэлебачанне дае цікавую серыю. Так было і летам 1984-га, калі вялікая аўдыторыя напружана сачыла за падзеямі дзясцісерыйнага тэлефільма «ТАСС упаўнаважаны заявіць...»

Абодва фільмы вызначае вастрыня сюжэта, напружанасць дзеяння (у першым серыяле расказаецца пра савецкага разведчыка, які ўкараніўся ў верхнія эшалоны гітлераўскага рэйха, у другім — аб барацьбе маскоўскіх контрразведчыкаў з агентурай ЦРУ). Аднак аб гэтых карцінах не скажаш, што «авантурнасць» стала тут самаэтай, яна несумненна прысутнічае, але — як адзін са сродкаў, здольных больш трапіна праявіць маральныя і сацыяльныя задачы, што стаяць перад героямі.

Маюць рацыю тэарэтыкі тэлеэкрана, якія лічаць дынамічнасць фабулы і экзатыку прыгод натуральнымі ўласцівасцямі тэлесерыяла. Гэтыя кампаненты ў многім забяспечылі і поспех першага савецкага шматсерыйнага тэлефільма, які з'явіўся 20 гадоў назад, калі вядомы кінарэжысёр Сяргей Коласаў прапанаваў глядачам чатыры серыі пад назвай «Выклікаем агонь на сябе» — драматычнае апавяданне пра барацьбу савецкіх і польскіх партызан з гітлераўскімі захопнікамі. Праз тры гады Коласаў паставіў чатыры серыі «Аперацыя «Трэст»» — аб разгроме контррэвалюцыйнай змовы Барыса Савінкава ў часы станаўлення Савецкай краіны. Тады ж, у другой палавіне 60-х гадоў, рэжысёр Яўген Ташкоў зняў два прыгодніцкія серыялы: спачатку «Маёр Віхр», а затым «Ад'ютант яго правасхадзіцельства».

Я ўжо амаль дваццаць гадоў пішу пра кіно і тэлебачанне. Мне не раз даводзілася чытаць пісьмы глядачоў, рабіць на іх агляды, спрачацца з аўтарамі. Паверце, чытанне гэтай пошты — вялікае задавальненне для прафесіянала. Аўдыторыя набывае свой твар, голас, глядачы выказваюць уласныя меркаванні — часам палярна супрацьлеглыя. Але заўсёды адчуваеш вялікую зацікаўленасць людзей у лёсах мастацтва, павягу да творчай працы, рост культурнай самасвядомасці масавага глядача.

І вось што яшчэ заўважаю: калі прайшоў на экраны удавы тэлефільм паводле твора літаратурнай класікі, рэзка ўзрастае цікавасць да кнігі. Першай ластаўкай была дэманстрацыя англійскай тэлеверсіі «Сягі аб Фарсайтах» Джона Голсуарсі. Ён заўсёды быў адным з самых папулярных у СССР замежных класікаў. Але тады адбылося нешта незвычайнае: ужо пасля першых серый у вагонах метро замільгалі пераплёты кніг Голсуарсі, выданыя на рускай мове. Так было і з «Сям'ёй Цібо» Ражэ Мартэн дэ Гара, і з «Жанам Крэн-

стофам» Рамэна Ралана — фільмы паводле гэтых раману дэманстраваліся ў СССР разам з многімі іншымі замежнымі шматсерыйнымі стужкамі.

Калі шматсерыйная тэлевізійная форма толькі замацоўвалася ў СССР, раздаваліся галасы скептыкаў, якія апасаліся, што яна будзе стымуляваць пасіўныя, спажывецкія адносіны да літаратуры, адвучыць моладзь ад чытання. Практыка паказала, што сам культурны клімат савецкага грамадства, адукацыйны ўзровень насельніцтва — надзейная перашкода на шляху падобных негатывіных тэндэнцый. Менавіта тэлефільмы падахвоцілі многіх зноў звярнуцца да аўтабіяграфічнай трылогіі Льва Талстога, да ўспамінаў Аляксандра Герцена «Былое і думы», да раману «Што рабіць?» Мікалая Чарнышэўскага, «Бацькі і дзеці» Івана Тургенева, «Блуканне па пакутах» Аляксея Талстога, «Угрум-рака» Вячаслава Шышкова, «Як гартавалася сталь» Мікалая Астроўскага, «Два капітаны» Веніяміна Каверына, «Соль зямлі» Георгія Маркава, «Вечны кліч» Анатоля Іванова...

У лепшых сваіх узорах савецкія тэлесерыялы — прамая процілегласць таму, чым рызыкне стаць гэты від кінематографа ў неразумных руках — духоўным наркотыкам, крыніцай сацыяльнай ці гістарычнай міфалогіі, а прасцей кажучы, ілжы... Устаноўка савецкіх тэлемайстроў зусім іншая. Не да міфатворчасці, а да актывізацыі гістарычнай памяці, не да сацыяльнага расслаблення, а да паглыблення грамадскай самасвядомасці — вось да чаго імкнучы стваральнікі гэтых фільмаў.

Таму, напрыклад, жывы водгук выклікаюць серыялы, у цэнтры якіх актуальныя праблемы савецкага сацыяльна-эканамічнага жыцця, што знайшлі на экране ёмістае і вобразнае мастацкае ўвасабленне (так, з вялікім поспехам прайшоў нядаўна трохсерыйны фільм «Леншая дарога нашага жыцця» — пра маладых будаўнікоў Байкала-Амурскай чыгуначнай магістралі). Таму, скажам, не знікае цікавасць тэлевізійнага кінематографа і глядачоў да тэмы другой сусветнай вайны, якая забрала 20 мільёнаў жыццяў савецкіх людзей... Памяць, гавораць гэтыя фільмы, павінна быць актыўнай, яна — не бяспасны каталог, а сістэма жывых вобразаў, дзейных асацыяцый. На гэтых прынцыпах пабудаваны і фільмы аб далёкім мінулым: да іх усё часцей і ўсё з большай упэўненасцю звяртаюцца майстры тэлекіно з савецкіх саюзных рэспублік, у прыватнасці, Грузіі і Узбекістана.

Зразумела, у кароткіх нататках не ахапіць усю разнастайнасць тэм і жанраў савецкага шматсерыйнага тэлефільма. Але пра адзін напрамак усё ж варта сказаць асобна. Гэта фільмы для дзяцей. У гэтых карцінах, няхай то будзе сучасная казка «Прыгоды Электроніка» (вельмі папулярная стужка аб «штучным хлопчыку», які ўсвядоміў, што ён чалавек) ці іранічная сучасная версія «Чырванай шапачкі» Шарля Перо, многа музыкі, маляўнічасці. Яны сцвярджаюць дружбу і ўзаемадапамогу, тут без дыдактыкі вядзецца размова пра радасць быцця, пра шчасце сувязі чалавека са светам і прыродай. Таму гэтыя фільмы любяць і дзеці, і бацькі.

Васіль КІСУНЬКО.

ПАСЛЯ КАНЦЭРТА Ў «АЛІМПІЙСКІМ»

Самадзейны народны ансамбль танца «Радасць» Брэсцкага гарадскога Дома культуры вызначаецца ўласным харэаграфічным почыркам, сваёй манерай выканання народных танцаў. Гэты калектыў вядомы ў нашай краіне. Пятнаццаць разоў ён выязджаў за мяжу. Усе яго ўдзельнікі не прафесійныя артысты, а маладыя рабочыя, студэнты, служачыя. За высокую выканаўчае майстэрства ансамбль удастоены прэміі Ленінскага камсамола, ён лаўрэат усесаюзных і міжнародных фестываляў народнай творчасці.

Цяпер калектыў працуе над новай праграмай, прысвечанай 40-годдзю Перамогі. У яе ўвайдуць беларускія, рускія, украінскія, малдаўскія танцы і харэаграфічныя кампазіцыі, танцы народаў свету. Рыхтуецца ён і да трэцяга фестывалю фальклорных танцавальных калектываў краін сацыялістычнай сроднаасці, які пройдзе вясной 1985 года ў горадзе Брэсце. Напярэдадні Новага года «Радасць» выступіла з серыяй канцэртаў у родным горадзе. Убачылі іх і тэлегледачы ўсёй краіны: ансамбль прыняў удзел у канцэрце майстроў мастацтваў Беларусі ў Маскве ў спартыўна-канцэртным комплексе «Алімпійскі».

НА ЗДЫМКАХ: рэпетыцыю вядзе мастацкі кіраўнік і балетмайстар, заслужаны работнік культуры БССР Анатоль ВАРАБ'ЕЎ; у «Беларускай польцы» саліруюць Галіна ДУЛЕВІЧ і Сяргей КАЛАСЕЙ. Галіна — педагог сярэдняй школы горада Брэста, Сяргей — рабочы Брэсцкага млынкамбіната; бібліятэкар Таццяна КЛІМЧУК — салістка ансамбля; вось такі вясёлы беларускі танец паказалі ў сваёй навагодняй праграме брэсцкія самадзейныя артысты.

Фота Э. КАБЯКА.

ПАЧАТАК НОВАГА ЗБОРУ

Кнігі вядомага беларускага паэта Пятра Глебкі неаднаразова перавыдаваліся, а лепшыя яго творы ўваходзілі ў двухтомнік, які выйшаў у 1958 годзе, і збор твораў у трох тамах, што пабачыў свет у выдавецтве «Беларусь» у 1969—1971 гадах. У 1984 годзе ў сувязі з 80-годдзем з дня нараджэння пісьменніка, выда-

вецтва «Мастацкая літаратура» пачало выпускаць чарговы, найбольш поўны збор твораў П. Глебкі — у чатырох тамах.

Толькі што падпісчыкі атрымалі першы том. У яго ўвайшлі вершы і паэмы, напісаныя ў 1925—1967 гадах. У праёмнае, напісанай лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР Анатолем Вялюгіным, даецца падрабяз-

ны аналіз творчасці П. Глебкі, адзначаецца той уклад, які ўнёс ён у развіццё беларускай літаратуры.

У 1985 годзе мяркуецца выпусціць наступныя тама. У іх будуць уключаны не толькі вядомыя творы, але і лібрэта оперы «Лясное возера», артыкулы аб творчасці вядомых беларускіх пісьменнікаў, рэцэнзіі, прамовы і выступленні.

ЗБРОЯЙ САТЫРЫ І ГУМАРУ

СМЕРЬ НІМЕЦКІМ АКУПАнтам!

№ 92
Чэрвень
1943 г.
Выданне
ЦМ НТБСРБ

ПРАЧЫТАЙ І ПЕРАДАЙ ДРУГОМУ

**ВЯКІ-ПАРТЫЗАНЫ,
НА ПІЛЭРА У ПАХОД!
РАСКРЫШЫМ ЗБРОД ПАГАНЫ,
НІМЕЦКІ ЧОРНЫ ЗБРОД!**

Якуб КОЛАС.

Ужо ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны беларускія пісьменнікі — і тыя, хто ваяваў у рэгулярнай арміі, і хто меў магчымасць біць ворага збройяй слова, — сталі ў рады змагароў. Сярод самых актыўных былі і тыя, што ўдзельнічалі ў выпуску газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну». Працавалі шчыра, з адной мэтай — хутчэй раздавіць гэту гадзіну. Нават і віталі адзін аднаго пры сустрэчы словам «раздавім» замест «дзень добры».

І сапраўды, шмат зрабіла газета-плакат, каб фашысцкая нечысць не поўзала па нашай зямлі. Яна ваявала там, дзе ўжо знаходзіўся вораг. А гэта вельмі цяжка. Газета выходзіла партызанскаю душою, фарміравала ўнутраную сутнасць партызана, абаронцы Радзімы, надавала веры насельніцтву, якое знаходзілася пад акупацыяй. І трывожыла душы акупацыйцаў.

Як жа працавалі, якія матэрыялы выкарыстоўвалі супрацоўнікі газеты-плаката? Пра гэта сведчаць успаміны рэдактара выдання, народнага пісьменніка рэспублікі Кандрата Крапіва. «Які матэрыял выкарыстоўвалі? Зводкі, а найчасцей расказы ўдзельнікаў падзей, партызан, якія знаходзіліся ў шпіталях, партызанскіх кіраўні-

коў, якіх выклікалі ў Цэнтральны штаб партызанскага руху. Стараліся працаваць вельмі аператыўна. З друкарні газеты-плаката, а таксама лістоўкі (мы іх таксама выпускалі) дастаўлялі адразу ж на аэрадром (адтуль на часова акупіраваную тэрыторыю. — У. М.).

Вельмі шмат матэрыялаў з'яўлялася ў нас без подпісаў. Гэта хутчэй за ўсё калектыўныя творы. Мы часта так працавалі: садзіліся гуртам, перасмейваючы адзін аднаго, выбіраючы лепшыя варыянты. А «чым больш смеху, тым больш мудрасці». Той прастай жыццёвай мудрасці, якая ўласціва нашаму народу».

Ажно пакуль вораг не быў прыперты да сцен Берліна, змагаліся з ім гумар, сатыра, якія б'юць без промаху. А што змагаліся яны адмыслова, сумняваюцца не даводзіцца, бо сярод супрацоўнікаў і аўтараў выдання былі Янка Купала, Якуб Колас, Кузьма Чорны, Міхась Лынькоў, Пятрусь Броўка, Кандрат Крапіва, Анатоль Астрэйка, Васіль Вітка, Максім Лужанін, Максім Танк, Янка Брыль, Антон Балявіч, Валяцін Таўлай, мастакі З. Азгур, В. Букаты, Г. Вальк, Д. Красільнікаў, А. Волкаў, В. Козак, В. Ціхановіч і іншыя.

У. МАРУК.

Міхась ЛЫНЬКОУ

БЕЗ ПЕРАСАДКІ

Н-скі партызанскі атрад на Гомельшчыне за адзін толькі месяц пусціў пад адкос дзесяткі нямецкіх эшалонаў.

З партызанскага атрада Тут дыспетчар стаў на мост: Паязды ён па раскладу

Паваяваючы парадкі, Устаноўленыя тут, Фрыцы пруць без перасадкі Аж да станцыі «Капут».

Валяцін ТАУЛАЙ

РЫБАК

(з партызанскіх вершаў)

Фрыц у Нёмане рыбу вудзіць, Паплавок хістаецца. А ці ўлоў шчаслівым будзе— Людзі сумняваюцца...

Бункеры абапал моста, Але мост развалены. Пазірае немец скоса На ляс, прагаліны...

Ой, рыбаца, рыбалове, Рыбка тут зубастая: Нават мост глынуць гатова З рыбаком і снасцямі.

Калі хочаш жонку бачыць, Хоць калекай будучы, Лепш у Нёмне кінь рыбачыць,— Хутка скручвай вудачкі.

ПЕРАПУЖАНЫ КАРЛА ПУЖАЕ...

У Слуцку сядзіць нямецкі акруговы камісар нейкі Карла. Відаць, партызан ён баіцца да зялёнага жаху, бо што ні дзень пячэ новыя загады, рэгуліруе ўсякія нямецкія парадкі. Не так даўно Карла выдаў новы загад: «Дазваляю перасоўванне ўсіх відаў аўтамабільнага транспарту па дарогах і вуліцах усёй Слуцкай акругі, таксама і насяляных пунктаў, толькі з захаваннем дыстанцыі мінімум у 100 метраў».

Напалоханага Карлу прахапілі дрыжыкі «мінімум у сто метраў». З перапуду забыўся ён, што партызанская куля бярэ з любоў дыстанцыі: «мінімум у сто метраў», і ў пяцьсот, і ў тысячу метраў, і нават болей. Яна, гэта куля, не глядзіць ні на якія метры, ні на якія карлавы вылічэнні, пакідаючы самому Карлу мінімум два метры і ад сілы тры, каб прытуліць яго навечна ў зямлі з усімі трыбухамі і яго нямецкай матэматыкай.

НЕ Ё БРЫВО, А Ё ВОКА

ГАРАЧАЯ ЛЮБОЎ

Нямецкі генерал:— Мае танкісты не адступаюць. Яны гараць любоўю да фюрэра.

Ад'ютант:— Толькі дрэнна, што яны гараць разам з танкамі.

ШЧАСЦЕ

— Карл усё-такі пазбег партызанскай кулі.

— А як гэта яму ўдалося?

— Зусім проста. Ён узарваўся на партызанскай міне.

НЕ АГЛЯДВАЎСЯ

— Якія сілы рускіх вас разбілі?

— Не магу знаць, гер палкоўнік, я не аглядаўся.

КАЛІ І НЕ СНІЦЦА

Фрыц:— Каб не было сёння якой бяды. Мне снілася, што акружаюць партызаны.

Ганс:— Дзівак! Партызаны акружаюць нас нават тады, калі гэта нікому не сніцца.

АДЗІНЫ НАПРАМАК

— Скажы, Ганс, які ўчастак фронту рускія называюць магілёўскім напрамкам?

— Для нас цяпер усюды магілёўскі напрамак: рускія ўсюды гоняць нас у магілу.

Я ХАДЖУ ЗАКАХАНЫ

Словы Н. ГІЛЕВІЧА

Музыка І. ЛУЧАНКА

Я хаджу, закаханы ў твае краявіды,
І шапчу, як прызнанне: «О, мой край дарагі!»
Зноў нясу табе ў споведзь і трывогі, і крыўды,
І надзеі, і ўцехі, і любоў, і грахі.

Пасля доўгіх расстанняў і далёкіх вандровак
Я наvekі вярнуся ў засень клёнаў тваіх.
Толькі з роднага долу, толькі ў роднай дуброве —
Як не дрэвам, хоць кветкай прарасту для жывых.

Я хаджу, закаханы ў твае краявіды,
І шапчу, як прызнанне: «О мой край дарагі!»
Толькі з роднага долу, толькі ў роднай дуброве —
Як не дрэвам, хоць кветкай прарасту для жывых.

ВЫСТАЎКІ ДЗІЦЯЧАЙ ТВОРЧАСЦІ

«Прырода і фантазія» сталі традыцыйнымі ў беларускай сталіцы. Тут можна ўбачыць арыгінальныя кампазіцыі і мініяцюры з прыроднага матэрыялу, дэкаратыўна-прыкладныя работы, лясную скульптуру. Пастаяннымі ўдзельнікамі такіх экспазіцый з'яўляюцца многія школы Мінска, гарадская станцыя юных натуралістаў, актывісты таварыства аховы прыроды.

Работы вызначаюцца выдумкай, мяккім гумарам, тонкім мастацкім густам, любоўю да прыроды.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 38

Карыкатуры з газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну»